

ROZHOVORY A MATERIÁLY /INTERVIEWS AND ARTICLES

***„Ta těla byla svlečená a nahá...“* vzpomíná bývalý vězeň koncentračního tábora Majdanek Zdzisław Badio**

Michal Chocholatý

Zdzisław Badio je bývalý vězeň koncentračního tábora Lublin, lidově známého spíše pod označením Majdanek. Ten byl vedle Osvětimi-Březinky jedním z největších koncentračních táborů v době druhé světové války. Ležel v Generálním gouvernementu, který se nacházel na území současného Polska. Jelikož byl tábor vzhledem ke své poloze (přibližně 70 km západně od styku ukrajinské a běloruské hranice) osvobozen Rudou armádou již v červenci 1944, materiál, získaný zde osvoboditeli, novináři, válečnými reportéry a dalšími pozorovateli, se stal důležitým dokumentačním souborem svědčícím o nacistických hrůzách, symbolizovaných právě nacistickými tábory. Zdzisław Badio je významným spolupracovníkem Státního muzea na Majdanku, kde pořádá přednášky a taktéž poskytuje rozhovory o svých prožitcích z koncentračního tábora různým médiím.

Když jste přijel do Lublinu, co potom následovalo, jak probíhala cesta do tábora a jaký byl váš první dojem, když jste spatřil tábor?

Přijel jsem sem se skupinou, se kterou jsem byl nejdříve ve vězení v Krasnymstawu, kde jsme byli zatčeni a později jsme šli do vlaku, samozřejmě pod dohledem četníků. Nevěděli jsme, kam nás vezou. Všechno napovídalo tomu, že nás vezou na nucené práce. Vůbec jsme nevěděli, že existuje Majdanek. Ale když jsme dojeli do Lublinu, zastavil se vlak a nařídili nám vystoupit. Tady už čekali četníci, SS odtud z Majdanku. My jsme nevěděli, kdo to je. Měli karabáče a hned s námi začali zacházet velmi hrubě. Pěšky nás přivedli, celou tu skupinu, na Majdanek. Šli jsme od železničního nádraží.

Z toho hlavního? Jak je dnes?

Ano, z toho. Hlavní cestou jsme došli k cestě poblíž baráku, kde je ta lázeň. Tam na tom prostranství nás zastavili.

A jak to vypadalo? To místo?

Podobně jako dnes. Rozdíl byl v tom, že vedle toho prostranství je to dnes krásně vysypané štěrkem, ale tehdy tam byla normální hlína, takže jakmile pršelo, udělalo se bláto. Když foukalo, tak se rozvířil písek.

A bylo tam nějaké zastřešení nebo něco takového, nějaký přístřešek?

Ne, nás drželi venku a tam jsme se museli převléct do nového oblečení. Byla tam i evidence, kam si nás všechny zanesli. Museli jsme naše věci odevzdat do pytlů. Hned nám tam dali čísla. Já jsem dostal číslo 16 291. Celá ta procedura, koupel, stříhání, trvala několik hodin.

To se odehrávalo v tom bloku 41?²¹⁴

To bylo venku, všechno bylo venku. V žádném bloku. A tady už jsme se setkali s majdanskými vězni, kteří byli v pásáčích.²¹⁵ Oni nás obsluhovali pod dozorem esesmanů. Všechno to sbírali, sepisovali naše jména a dělali celou evidenci. My jsme se museli svléknout do naha, ostříhali nás a vzali nám všechny naše věci. Nebylo dovolené mít u sebe cokoli. Celá procedura koupele a evidence trvala skoro do večera. A večer naši skupinu poslali na první pole²¹⁶ do baráku číslo 14. Ten barák ještě nebyl úplně zařízený, z třetiny byl zaplněný vězni. Byli tam Židé, Rusové a Poláci. Když přišla naše skupina, nebyl ještě celý zaplněný. V baráku obvykle bývalo od tří set do pěti set vězňů. Nevím, kolik nás tam bylo, ale s naším příchodem se takřka zaplnil. Nedostali jsme večeri, protože jsme nebyli v evidenci. Dostali jsme po jedné dece a už jsme byli v tom oblečení, v pásáčích a v dřevácích. Každý musel mít číslo, které dostal a které si musel našít na rukáv, na hrud'.

---

²¹⁴ Blok N°41 byl mužský lázeňský barák. V dnešním muzeu představuje jednu z jeho dominant.

²¹⁵ Polský slang pro typické pruhované oblečení vězňů koncentračních táborů.

²¹⁶ Majdanský tábor byl rozdělen na jednotlivá vězeňská pole, která byla očíslována.

A také jste jej měl na tom plíšku, na té cedulce?²¹⁷

My jsme zpočátku dostali ta čísla na látce, později byly plíšky, to bylo různé, to záleželo na období. My jsme jej ještě dostali na takových látkových prouzcích.

Jako v běžných koncentračních táborech.

Ano. To byly počátky. Ten tábor se ještě nacházel ve výstavbě.

Bylo to v září roku 1942?

To bylo v září 1942. A tak jsme se vyspali a ráno jsme už šli na apel.²¹⁸ Všichni. Ale já jsem to nějak popletl. Patřil jsem do baráku 14 a postavil se na apel k baráku 15. Když nás oblékli do těch pášáků, tak jsem nemohl poznat své kamarády. Člověk byl v šoku a mimo to každý jinak vypadal, člověk si ještě nezvykl. A tak jsem se tam tak nějak postavil. Nastal trochu zmatek, protože jak začali s kontrolou, jeden chyběl, no ale nakonec mě tam našli a dali mi několikrát po hlavě karabáčem. Ale nic strašného, nic špatného mi neudělali. A to byl první apel. V té době byl dozor následující: byl tam blokový,²¹⁹ blockschreiber,²²⁰ vorarbeiter,²²¹ a to byli takzvaní vězeňští funkcionáři. A blokový s blockschreiberem byli Židé ze Slovenska, nikoli Poláci.

Z Československa. Z Čech, nebo ze Slovenska?

Ze Slovenska, protože přijel transport slovenských Židů. A byl tam samozřejmě blockführer²²², to byl esesman s tím, že ti vězeňští funkcionáři tam společně s námi byli celou dobu, zatímco ten blockführer tam přicházel pouze na kontrolu. Když měl chuť, tak tam přišel, aby se podíval, co se tam děje. Na apelu kontrolovali přítomnost, bylo třeba se postavit, přišel feldführer²²³ a kontrolovali počty. Byla tam takzvaná komanda přidělovaná na práci. V počátečním období jsem byl přidělen na práci do komanda, kde nás bylo asi pět, k civilistovi. Ti tu pracovali, měli povolení a my jsme jim trochu pomáhali. Řezali jsme prkna, přibíjeli je, ale to trvalo asi týden. Později mě přemístili

---

²¹⁷ Je známo, že majdanští vězni měli vězeňská čísla vyražená na kruhovém kusu plechu, který nosili kolem krku.

²¹⁸ Sčítací shromáždění vězňů.

²¹⁹ Baráky byly v koncentračních táborech obvykle nazývány „bloky“.

²²⁰ Písař.

²²¹ Předák pracovního oddílu.

²²² Vedoucí bloku.

²²³ Vedoucí táborového pole.

– tou dobou spočívalo gró práce v kopání takového hlubokého kanálu tady v těch místech [ukazuje okny na travnaté prostranství vedle budovy Centra obsluhy návštěvníků na Majdanku]. Protože nebyla voda, přiváděla se. A tady, vím, že to teď vypadá pěkně, ale v půlmetrové hloubce je kámen, takže to bylo velice náročné. A gró vězňů pracovalo právě tady. Ale jak jsem říkal, pracovali i jinde. Později mě přeřadili na tyto zemní práce. Pracoval jsem tady asi do října. Jeden z mých známých, který byl asi o čtyři roky starší než já, bylo mu dvacet jedna, dvacet dva, se objevil během oběda tak zmlácený. Měl rozbitou hlavu a již po půl dni práce nemohl jít do práce, zůstal tam, a když jsme se vrátili, tak už nežil. Další – pravděpodobně, protože jsem toho nebyl svědkem – tam někde zemřel během práce, přinesli ho. Lidé při takovémto jídle ztráceli síly, protože se muselo pracovat. Ty první dny, my jsme to nemohli jíst, pamatují si, že to samé říkali i ostatní. Bylo to tak nechutné, až se zdálo, že to není k jídlu. Ale to trvalo jen několik dní. Nevím kolik, tři, čtyři, a člověk si později musel na tu smradlavou polévku zvyknout. Museli jsme se postavit do fronty. Vydávali z kotle. A nás tam bylo v baráku dvě stě, tři sta osob. A neodsypalo to rychle. Nebylo jí dost, takže ta smradlavá polévka došla. Lidé padali z vysílení velice rychle. V té době nebyly žádné balíky, žádný kontakt s rodinou a bylo to velice těžké období. Ke konci října mě přemístili na práci vedle třetího pole.²²⁴ Tam byl barák, vedle kterého jsme upravovali terén, a z toho baráku vyšel esesman s jedním vězněm. Ten esesman se na nás zadíval a nakonec na mě ukázal a řekl: „Komm, komm!“ Myslel jsem si, že dostanu výprask, že si všiml, že jsem tam stál, a tak jsem k nim šel. Ten vězeň, dolmetscher²²⁵, mi říká, že mě berou k sobě na práci. Neměl jsem ponětí, oč jde. Co jsem jim měl říct? Zařídili to s tím, co nás hlídal a vzali mě k sobě do toho baráku. Ukázalo se, že to byla jídelna pro esesmany.

Kantýna.

Takzvaná kantýna. Obsluhovalo ji komando o asi deseti osobách, vězňích. Podmínkou bylo umět německy, ale já jsem neuměl. Nicméně jsem musel něco říct, že jsem se německy učil a tak dále, takže mě tam přijali. Myslel jsem si, že mě za den či dva vyhodí, ale tak nějak jsem tam vydržel. Byly tam ideální podmínky, na táborové poměry. Byli jsme pod střechou, měli jsme co jíst, byla tam voda, možnost umýt se,

²²⁴ V současné době je jediné toto táborové pole prakticky plně zrekonstruované pro muzeální účely.

²²⁵ Tlumočnick.

bylo teplo, takže jsem tam v té době nabral trochu sil. A ti, co tam pracovali – jak se ukázalo, tak tam mimo jiné pracoval kněz. A já o tom nevěděl. Přišel ke mně a začal se mnou mluvit. Říkal: „Ty jsi mladý, nenech se zlomit! Možná ještě máš šanci přežít.“ A řekl mi, že je kněz. A tím to skončilo. A tehdy k nám dorazila zpráva, že se u Stalingradu zhroutila fronta. Němci radost neměli, ale nám svítla jakási naděje, že někdy ta válka skončí. No a tak to trvalo možná dva týdny, možná déle, přesně si to nepamatuji. Jeden vězeň z naší skupiny utekl, jenom tam přišel, nevím odkud a následující den utekl. A všechny z nás odtamtud vyhodili, takže jsem se vrátil k předchozí práci. Ale už jsem byl trochu zocelený, fyzicky posílený, protože tam jsem měl co jíst. Také jsem se trochu rozkoukal, protože bylo důležité umět v tom chodit. Vždy, když šel esesman: „Mützen ab!“ V práci bylo zapotřebí se hýbat a ne stát, protože jakmile to někdo zpozoroval, mohl vás zbit anebo si jen zapsat číslo a pak potrestat dvaceti pěti ranami.

Jistého večera jsem se vrátil na barák. Bylo to ke konci listopadu, ale přesně už to nevím. Poslali mě a ještě několik dalších pro brambory. Ve dvou jsme nesli v takovém vědru brambory. Bylo to už večer, v pološeru. A zblízka bylo vidět. Ale už byla skoro tma. Přicházeli jsme přímo ke vchodu do našeho baráku a já byl v pokušení. Sáhl jsem pro bramboru a chtěl ji někam schovat. Bylo tam hodně kápů. Jeden z nich mě chytil a vzal mě vzadu za límec. Praštil mě nějakou holí do hlavy, až jsem upadl a on mě ještě bil po zádech. Ale já se zvedl a podařilo se mi utéct do baráku. Musel jsem se mu tam ztratit někde mezi těmi pryčnami. Nevím, jestli to vzdal, nechtěl už mě hledat. A tak to skončilo. Svědkem této události byl blockschreiber, který mě znal ještě z té kantýny, když jsem mu kdysi přinesl cigarety. Našel si mě, vzal mě k sobě, protože oni tam měli takový svůj koutek, umyl mě, dal mi vodu, dal mi mützke²²⁶, protože tehdy jsem svoji ztratil, no a ještě jsem musel nastoupit na apel. Báł jsem se na ten apel jít, ale šel jsem. Řekl mi, musíš jít na apel. Ráno následujícího dne jsem se přihlásil na revír²²⁷. A tak se stalo, že mě přijali, protože jsem byl zbitý. Dostal jsem se na ten revír a v nemocnici jsem strávil dva týdny. Tak nějak jsem se vykurýroval. Pamatuji si, že nás z té nemocnice pustili tři. Po dvou týdnech již hrozila selekce²²⁸. Propustili mě a přemístili nás na třetí pole. A také do baráku číslo 14, ten

---

²²⁶ Čapku.

²²⁷ Táborová nemocnice pro vězně.

²²⁸ Výběr vězňů k likvidaci.

barák ještě stojí. S čím jsem se v tom baráku neseťkal! Byl neobyčejně přeplněný, dokonce nebylo pro všechny místo na spaní. Byli tam sami Poláci, žádní Židé. Židé v táboře byli, ale tam ten barák obývali pouze Poláci. Co tam se dělo! Z důvodu přeplnění se nikdo nemyl, protože nebyla voda. Večer nebylo možné vycházet. Nebyla tam latrina, jenom takové nádržky, které začaly přetékat, nedalo se dýchat.

Strašlivý smrad.

Smrad, špína. Když nebyla voda, jak to mohlo jinak vypadat? Mimo to tam byla spousta hmyzu. Já si pamatuji, jak na mě první noc všechno nalezlo... A vy jste se mě ptal na krematorium?

Ano.

Jistého večera tam vedle nás stálo pět Rusů. Já jsem nevěděl, kde pracují, co dělají a tak dále. Jeden z naší skupiny, ale starší, bylo mu kolem čtyřiceti let, jmenoval se Nosar, se chtěl dostat na revír. A oni, že se už jistě nevrátí. A já se ptám, co se s ním stalo? Celou tu frontu, která čekala na lékaře, vzali do krematoria. A přiznali se mi, že pracují v krematoriu. Velice dobře vypadali. A tak mě zajímalo, kde pracují a oni se přiznali. Řekli, že pracují v krematoriu. Tam dostávali dvojité porce a tak dále. A říkali, víme, co nás čeká. Ti lidé, co tam pracovali, neměli na výběr. A skutečně, Nosar se již nevrátil. Takže to odpovídalo pravdě. Tolik vím na téma krematorium. Ale neviděl jsem to tam.

Jde o staré krematorium?

Staré. Bylo to takové provizorium. Já jsem viděl pouze dým, protože my jsme byli na druhé straně krematoria, na prvním poli a tohle bylo vedle. Stálý dým a smrad z těch těl. Ale nebyli schopni ta těla spálit, tak je odváželi auty do Křepecu²²⁹, do lesa.

A to jste viděl?

Já jsem to viděl. Ta těla byla svlečená, nahá, házená jako klády dřeva na přívěsy. Vyváželi je do Křepecu, kde je pohřbili.

---

²²⁹ Křepecký (Krempjecký) les byl vzdálen několik kilometrů od tábora. Nacházely se zde masové hroby a v pozdějším období i kremační hranice ke zpopelnění mrtvol privážených sem především z Majdanku.

A odkud je odváželi? Z nádvoří krematoria?

Ne, z prvního pole, podle toho, kudy vůz projížděl, protože očividně jezdil po polích a sbíral ta těla, která tam zůstala. Já jsem ho akorát viděl, když jel. Ale také stál na našem poli již naložený těly. Na přívěsech. Jako klády dřeva. A ti, kteří tam jezdili – protože někteří vězňové jezdili [do Křepcu] a tam těla pohřbívali – říkali, jaké to tam bylo. My jsme teď mluvili s místním, který tam bydlel a byl toho svědkem.

Vedle Krempcu?

On tam hned vedle toho bydlel a vlastně pořád bydlí. Ještě je živ. Když jel jednou ten vůz po ještě nezpevněné cestě, převrátil se a všechna ta těla spadla. Přijely vozy, na které je přeložily a odvezly je.

A těla do Křepce se odvážela také od plynových komor?

To je velice možné, ale nevím, neviděl jsem to. Těžko říct. Později již více těl spalovali v tom novém krematoriu, ale to bylo až v roce 1943. Ke konci čtyřicátého třetího roku zprovoznili to druhé krematorium. Ale předtím to bylo jen takové provizorium. Spalovali ta těla a ten smrad, ten stálý dým, my jsme jej cítili a viděli. Ale samozřejmě jsem tam nebyl.

A od starších vězňů jste slyšel o plynových komorách?

Slyšel jsem, samozřejmě, že jsem slyšel.

A co říkali?

Nebylo možné tam jít a dívat se. A ti, kteří to viděli – ti Rusové to viděli, protože tam pracovali. A jinak vězňové říkali, že jsou tu plynové komory, ale nebylo možné tam jít a dívat se.²³⁰

---

²³⁰ Rozhovor pořízen dne 5. 4. 2017 na Majdanku.

Obr. č. 1: Budova starého krematoria mezi poli I a II v majdanském koncentračním táboře (foto z archivu M. Chocholatého).

Obr. č. 2: Ploty bývalého koncentračního tábora Majdanek (foto z archivu M. Chocholatého).